

Uusi opas luontoselvitysten laadintaan ja luontovaikutusten arviointiin

Katariina Mäkelä

Suomen ympäristökeskus SYKE

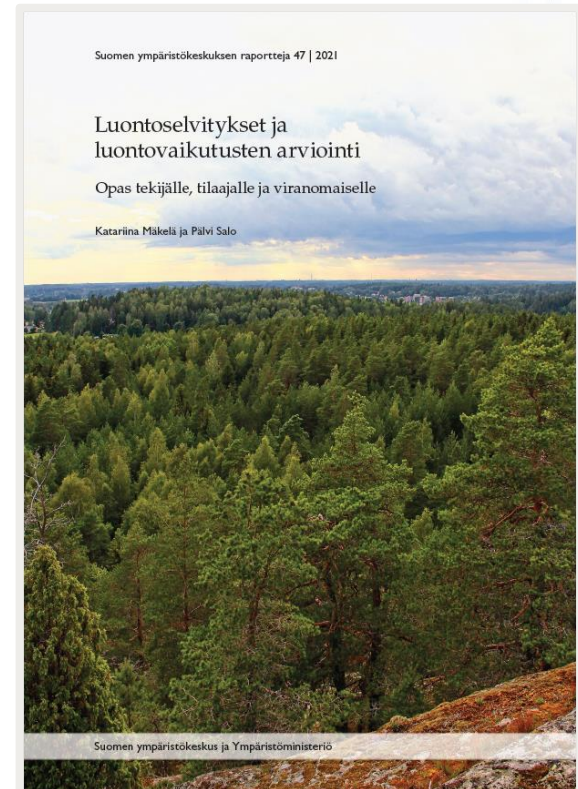
Luontokunnat-verkoston webinaari

29.3.2022

Uusi luontoselvitysopas

- Julkaistu sähköisenä Suomen ympäristökeskuksen raportteja -sarjassa 17.12.2021
- Opas luonteeltaan suositus hyviksi käytännöiksi
- Tavoitteena toimiva, luontoselvitysten tekijöiden, tilaajien ja viranomaisten työssään säännöllisesti käyttämä opas
- Tarve aiemman oppaan (Söderman 2003) päivittämiseen
 - ✓ Lainsäädännön vaatimukset
 - ✓ Uudet kokonaisuudet: luontotyyppiasiat
 - ✓ Hyvät käytännöt
 - ✓ Laajempi taustoittaminen ja ohjeistus
- Päivitystarpeita jo ennalta tiedossa
 - ✓ LSL:n ja MRL:n uudistustyö meneillään
 - ✓ Luontotiedon tallentaminen kehittyy

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021. 346 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5445-4>

Uuden oppaan valmistelu ja sidosryhmäyhteistyö LUOPAS

- Työ alkoi loppuvuonna 2019: tukiryhmän perustaminen
- Aloitusseminaari helmikuussa 2020
 - ✓ Toiveet ja haasteet
- Verkkokysely: Luontoselvitysten tilaaminen, selvitettävät luonnonarvot, luontovaikutusten arvioiminen
- Työpajat 2021
 - ✓ Luontoselvitysten sisältö, riittävyys ja tilaaminen
 - ✓ Luontotiedon arvottaminen ja vaikutusten arviointi
- Sidoryhmäseminaari ja käsikirjoituksen kommentointikierros syys-lokakuussa 2021
- Valmistelutyössä ollut mukana useita SYKE:n, YM:n ja Metsähallituksen Luontopalveluiden asiantuntijoita

LUOPAS-hankkeen tukiryhmä

Aulikki Alanen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö, pj.

Katariina Mäkelä, vanhempi tutkija, tukiryhmän sihteeri, SYKE

Laura Ahopelto, ympäristöasiantuntija, Espoon kaupunki ja ympäristösuunnittelija, Lohjan kaupunki (7/2021 asti)

Kirsi Hellas, ylitarkastaja, Uudenmaan ELY-keskus

Ulla Koski, aluesuunnitteluneuvos, ympäristöministeriö

Jaakko Leppänen, ylitarkastaja, Uudenmaan ELY-keskus (11/2020–3/2021)

Tia Lähteenmäki, ympäristöasiantuntija, Espoon kaupunki (9/2020 alkaen)

Niina Pirttiniemi, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus (11/2020 alkaen)

Pekka Punttila, vanhempi tutkija, SYKE

Anne Raunio, ryhmäpäällikkö, SYKE

Päivi Saari, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö (10/2020 asti)

Pälvi Salo, suunnittelija, SYKE

Laura Uimonen, luontokartoittaja, arkkitehti, Luontoselvitysten tekijät ry ja Tampereen yliopisto

Kuva: Markku Heinonen

Sidosryhmien toiveita oppaan sisällöiksi

tuotetuotannon vesistövaikutukset
kommentointimahdollisuus
kasvillisuusseurannat
Natura-arviointi kompensatio
pätevyyskoe selvitysten riittävyys
sertifiointi
ilmastonmuutos
lieventämistoimet
raportointiohjeet
lupa-asiat
ohjeiden sitovuus
paikkatieto lähteet ja tiedonhallinta
ohjeita selvittäjille
ohjeita tilaajille
luontovaikutusten arviointi
opas perustarpeisiin
koulutusta oppaasta
arvottaminen
esimerkit
eliöryhmäkohtaiset ohjeet
näytteenotto
luontotyypit
suoja-aluehyökkeet
kaavamääräys suositukset
kartoitusmenetelmät
kaavatasojen erot
salassa pidettävät lajit
lisääntymis- ja levähdyspaikat

Luontoselvitys auttaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa (1/2)

- Monimuotoisuutta turvaavat kansainväliset sopimukset
 - ✓ YK:n Biodiversiteettisopimus (SopS 78/1994)
- EU:n biodiversiteettistrategia 2020–2030
 - ✓ Tavoitteena kääntää luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta Euroopassa paremmaksi
- Kansallinen biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma
 - ✓ Laaditaan vuoden 2022 aikana
 - ✓ Edellisten (2012–2020) vaikuttavuus jäi pääosin pieneksi
 - ✓ Uuden strategian päätavoitteeksi ehdotettu kestävämpään yhteiskuntaan johtavaa ekologista siirtymää

Kuva: Markku Heinonen

Luku 2

Luku 4

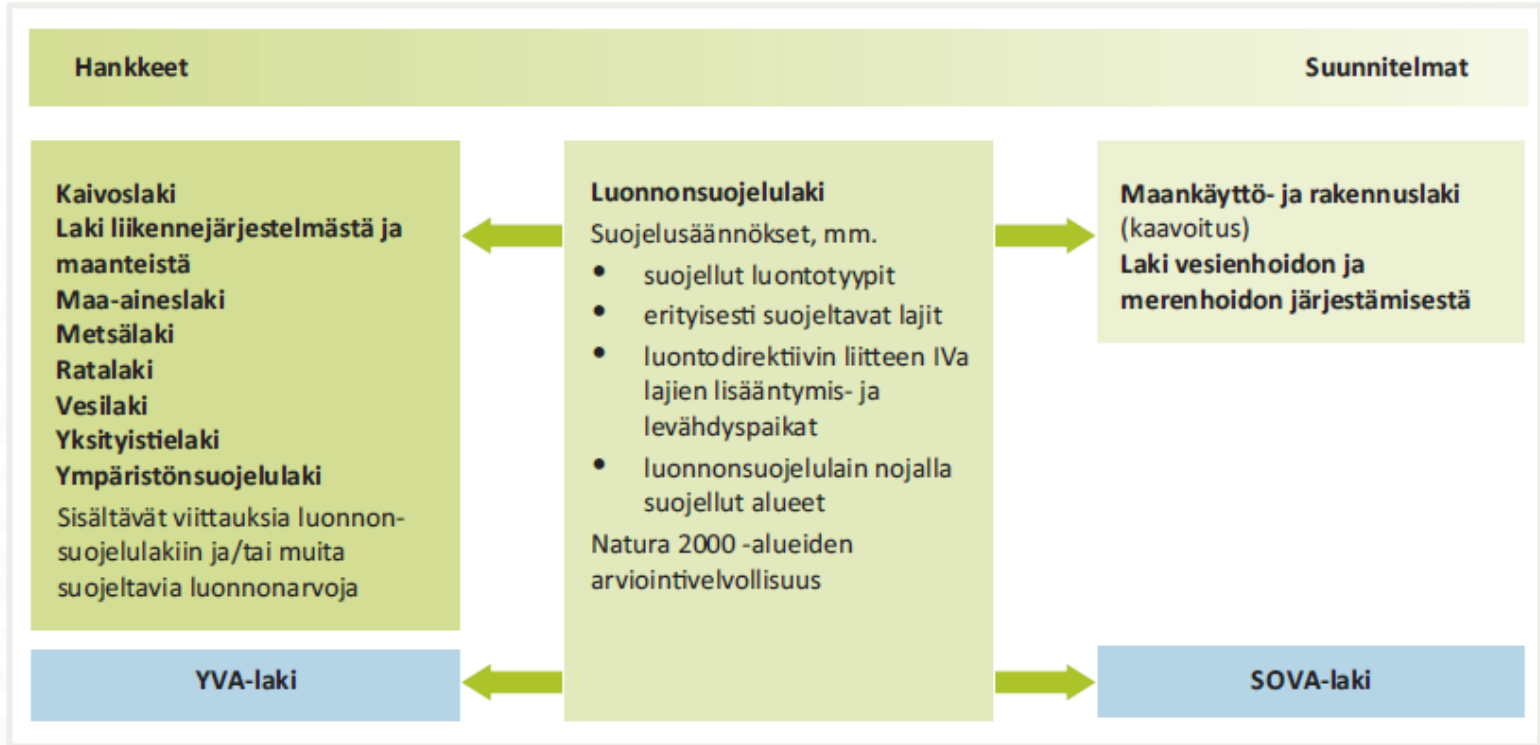
Luontoselvitys auttaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa (2/2)

Ennakoiva lähestymistapa

- Luonnonarvojen selvittäminen ja tärkeiden kohteiden osoittaminen jo ennen kuin on tiedossa alueita muuttavaa toimintaa > **Luonnonarvojen yleisselvitys (luku 4.3)**
- Mahdollistaa toiminnan sijoitus- ja toteutusvaihtoehtojen valinnan niin, että luontovaikutukset voidaan **välttää** tai että ne ovat **mahdollisimman vähäiset**
- Sujuvoittaa suunnittelua ja vähentää kustannuksia
- Kunnat avainasemassa monimuotoisuuden säilyttämisessä alueillaan
 - ✓ Hyviä esimerkkejä olemassa sekä alueellisten kokonaisuuksien että tietyn luonnonarvon, kuten erityisesti huomioitavan lajin selvittämisestä

Luontoselvityksiä ja luontovaikutusten arviointia ohjaava lainsäädäntö

Varovaisuusperiaate vaikutusten arvioinnissa

Luku 4

Luontoselvitykset ja niiden tilaaminen

Luku 5

Luontoselvityksessä erityisesti huomioitavat luonnonarvot

Luku 6

Luontoselvityksen maastotyöt

Luku 7

Arvottaminen ja suositukset

Luku 8

Luontoselvityksen raportointi ja tietojen tallentaminen

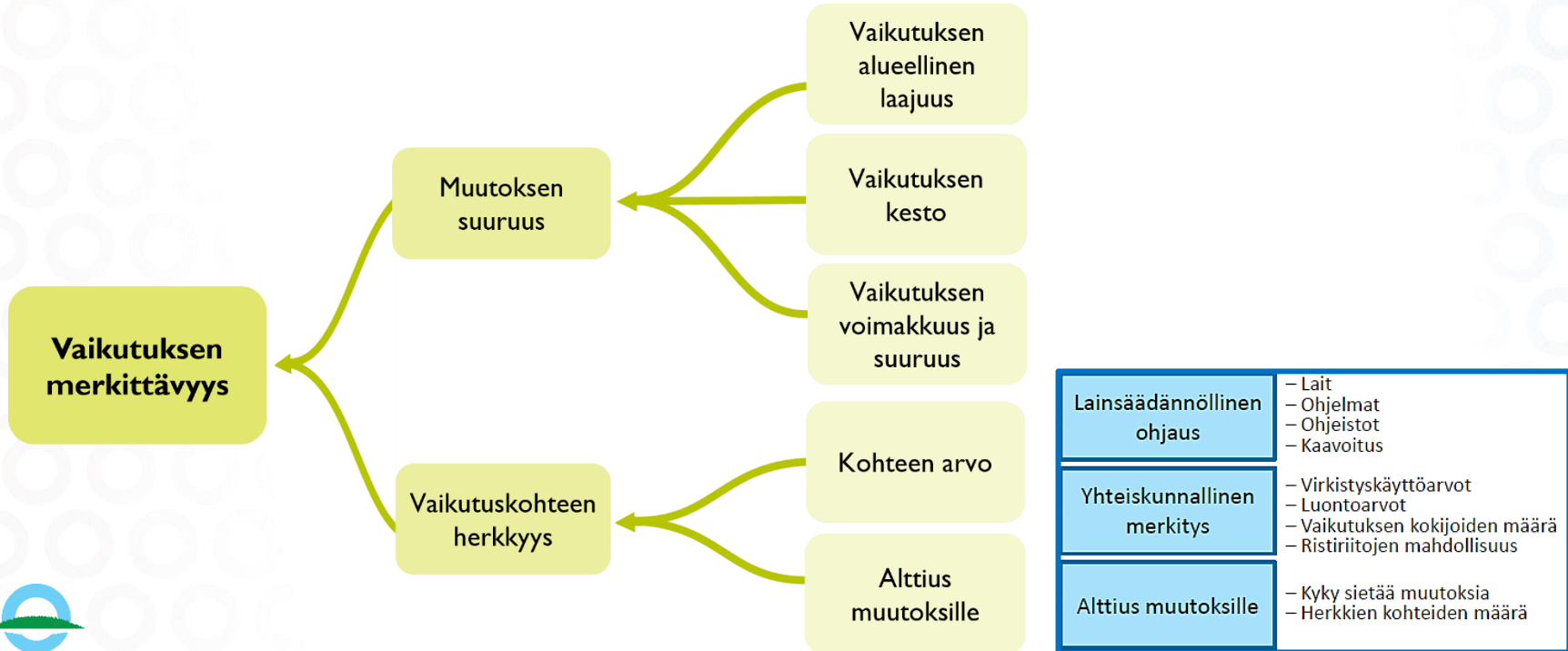
Luontovaikutusten arviointi (1/2)

- Tavoitteena löytää suunnittelussa ratkaisu, jolla kielteiset vaikutukset luonnonarvoihin onnistutaan **välttämään** tai jonka vaikutukset ovat **mahdollisimman vähäiset**
- Oppaassa käsitellään muun muassa
 - ✓ luontovaikutusten tunnistamista
 - ✓ eri vaikutustyyppejä
 - ✓ vaikutusten ilmenemisen aikaväliä
 - ✓ vaikutusten kestoja ja palautuvuutta
 - ✓ kasautuvia ja yhteisvaikutuksia
 - ✓ vaikutusalueen rajaamista
 - ✓ vaikutusten merkittävyyden arviointia
- Usein osa laajempaa ympäristövaikutusten ja/tai muiden vaikutusten arviointia

Vaikutusten merkittävyyden arviointi

- Opaassa sovellettu IMPERIA-hankkeessa kehitettyä ARVI-lähestymistapaa (Marttunen ym. 2015, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2015)

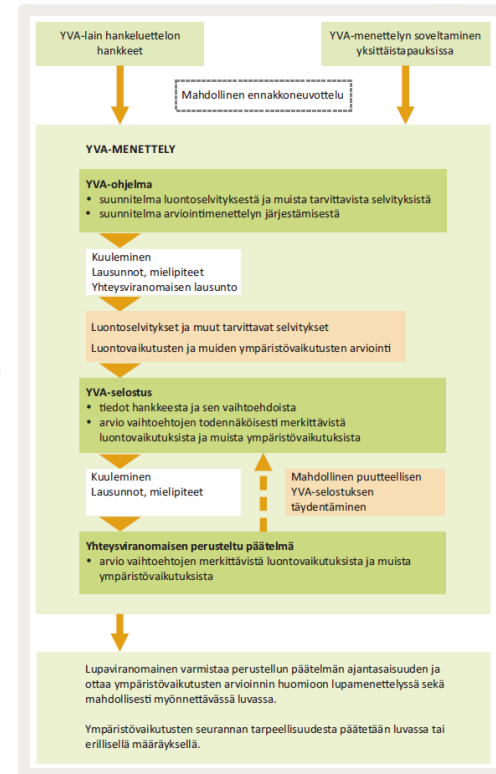

Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi kaavoituksessa

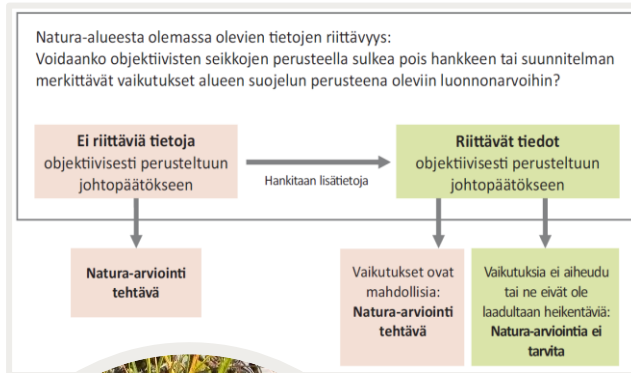
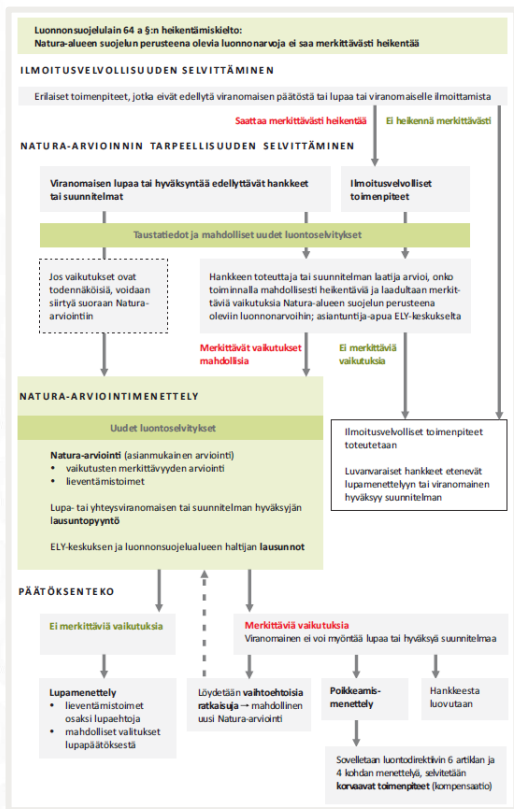

Kuva: Turun kaupunki

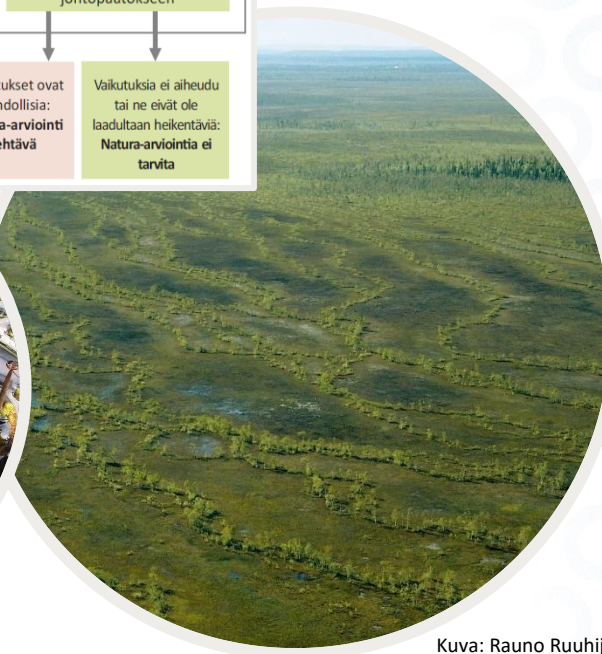
YVA- ja SOVA-lainsäädäntö ja luontovaikutusten arviointi

Natura-alueiden luonnonarvoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi

Kuva: Tapani Sallantaus

Kuva: Rauno Ruuhijärvi

Luontovaikutusten arviointi (2/2)

- Oppaan liitteet luontovaikutusten tunnistamisen ja arvioinnin tukena

Liite 5. Luontovaikutusten arvioinnin muistilista

Muistilista hankkeen tai suunnitelman aiheuttamien luontovaikutusten sekä mahdollisten yhteisvaikutusten tunnistamiseksi. Vaikutuksina on listattu maaperään, ilmaan ja ilmastoon, vesistöihin, luontotyyppeihin ja lajeihin sekä ekologiseen verkostoon mahdollisesti kohdistuvia vaikutuksia. Vaikutukset voivat olla välittömiä tai välillisiä.

Liite 6. Muistilista kaavan luontoselvitysten toteuttamisessa ja luontovaikutusten arvioinnissa huomioon otettavista asioista

Muistilista soveltuu avuksi ja tueksi tehtäessä ja teetettäessä luontoselvityksiä kaavaa varten sekä arvioitaessa kaavan luontovaikutuksia. Listan avulla voidaan tarkastella, onko kaikki kaavan ja sen vaikutusalueen luonnonarvojen kannalta tärkeät asiat otettu huomioon. Kaikki kohdat eivät välttämättä sovellu kaikkiin kaavoihin. Oleellista on, että kootut tiedot ovat riittäviä kaikkien kaavan toteuttamisesta aiheutuvien merkittävien luontovaikutusten arvioimiseksi.

Luontovaikutusten arviointia esitellään yleisesti oppaan luvussa 9, ja luontoselvityksiä ja luontovaikutusten arviointia kaavoituksessa kuvataan tarkemmin luvussa 10. Muistilista hankkeen tai suunnitelman aiheuttamien luontovaikutusten sekä mahdollisten yhteisvaikutusten tunnistamiseksi on koottu oppaan liitteeseen 5.

Kaavoitusmenettelyn eri vaiheissa luontoselvitysten toteuttamisessa ja luontovaikutusten arvioinnissa huomioon otettavia asioita	Tarkas- (x)
Aloituvaihe	
Hankitaan alueelta olemassa olevat taustatiedot (perustiedot), kuten <ul style="list-style-type: none"> • aiemmat luontoselvitykset • aiemmat luontovaikutusten arvioinnit • muut luontotiedot kunnasta, maakunnasta, ELY-keskuksesta, Metsähallituksesta ja muilta tahoilta 	
Teetetään alueella esiselvitys, mikäli olemassa olevat taustatiedot alueen luonnon-	

Liite 7. YVA-hankkeissa esitetyt luontovaikutukset

Suvi Kolu

Kooste vuosina 2017–2020 julkaistuissa YVA-selostuksissa ja perustelluissa päätelmissä esitetyistä luontovaikutuksista hanke- ja luontotyyppiryhmittäin. Taulukkoon on poimittu kaikki luontovaikutukset riippumatta siitä, ovatko ne perustellussa päätelmässä merkittäviksi arvioituja. Kooste sisältää sellaiset YVA-menettelyt, jotka ovat käynnistyneet uuden 16.5.2017 voimaan astuneen YVA-lain aikana ja joista on

YVA-hanketyyppi: 2. Luonnonvarojen otto ja käsittely

Kaivostoiminta (1 hanke)

Luontotyyppiryhmä Vaikutukset

Itämeri

Itämeren rannikko

Sisävedet ja rapot Kaivoksen laaentaminen muuttaa pohjavesitasoja ja voi heikentää pohjaveden laatua. Kaivosalueen vedet ja aiheuttavat happamoitumista, ja muille vesieläimille. Läjitysastian alueen kaivoksen kanssa.

muassa vesilain mukainen lähde et lisääntyvät, valon määrä ja pienikenne ja ihmistoiminta häiritsevät ntää myös hankealueen ulkopuolella. ly voi vaikuttaa kasvillisuuteen esi-ympäristössä, mikä vaikuttaa kasvien

Liite 8. Natura-arvioinnin muistilista

Muistilista soveltuu Natura-arvioinnin tarpeellisuuden selvittämisen ja Natura-arvioinnin tueksi. Listaa voidaan käyttää apuna tarkasteltaessa, onko kaikki Natura-alueen suojeluperusteena olevien luonnonarvojen kannalta tärkeät hankkeen tai suunnitelman toteuttamiseen liittyvät seikat otettu huomioon. Kaikki muistilistan kohdat eivät välttämättä sovellu kaikkiin tilanteisiin.

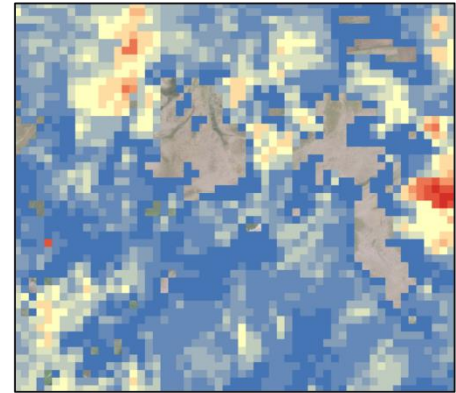
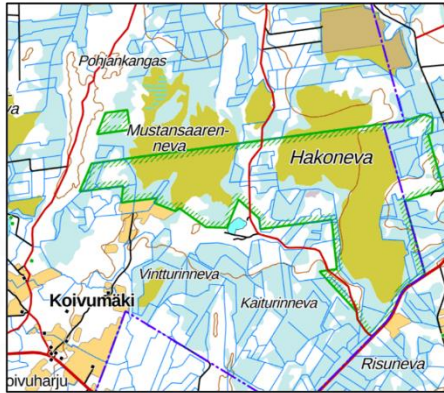
Luontovaikutusten arviointia esitellään yleisesti oppaan luvussa 9 ja Natura-alueisiin kohdistuvien vaikutusten arviointia tarkemmin luvussa 12. Muistilista hankkeen tai suunnitelman aiheuttamien luontovaikutusten sekä mahdollisten yhteisvaikutusten tunnistamiseksi on koottu oppaan liitteeseen 5.

Natura-arvioinnin tarpeellisuutta tarkasteltaessa ja Natura-arvioinnissa huomioon otettavia asioita	Tarkasteltu (x)
Natura-arvioinnin tarpeellisuuden selvittäminen	
Hankkeen tai suunnitelman kuvaus	
Kuvataan hankkeen tai suunnitelman ominaisuudet: <ul style="list-style-type: none"> • toiminnan tarkoitus ja laajuus 	

Lisämateriaalia ja tietolähteitä (1/3)

Paikkatietoaineistot, muun muassa

- Erilaiset kartta-aineistot ja ilmakuvat
- Arvokkaiden kohteiden/elinympäristöjen rajaukset: mm. valtakunnallisesti arvokkaat kivikot, ekologisesti merkittävät vedenalaiset meriluontoalueet, tärkeät lintualueet
- Lajihavainnot: mm. uhanalaisten lajien esiintymät, lintuhavainnot, vieraslajit
- Suojellut alueet

Maastokartta ja ilmakuva Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 09/2021 aineistoa.

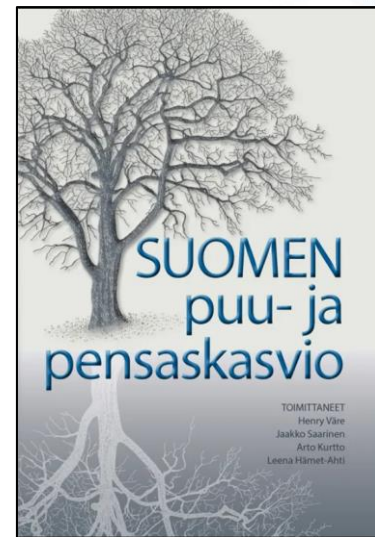
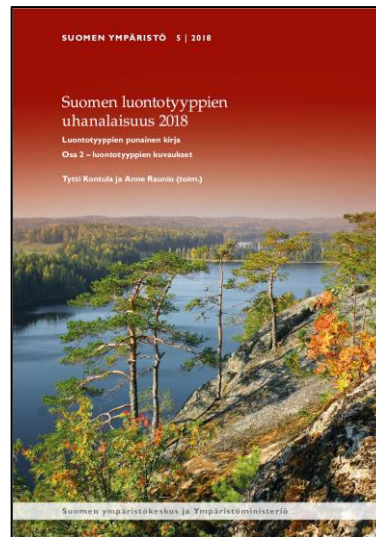
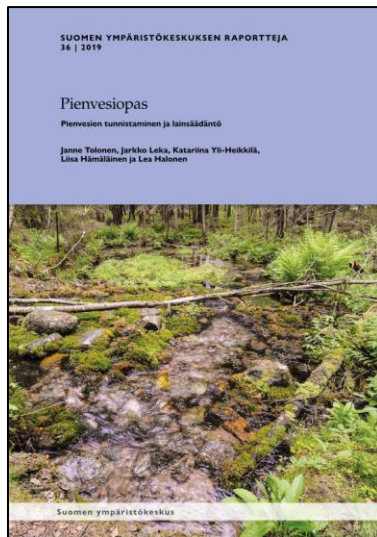
Ilmakuvan päällä esitetty Zonation-kartta, Suomen ympäristökeskus SYKE:n avoin aineisto: Monimuotoisuudelle tärkeät metsäalueet (Zonation) 2018, lähtöaineistot: Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos, Hansen/UMD/Google/USGS/NASA.

Lisämateriaalia ja tietolähteitä (2/3)

Oppaita ja ohjeita luontoselvityksiin

- Lajien määrittämis- ja inventointioppaat sekä levinneisyyskartastot
- Luontotyyppien määrittämis-, luokittelu- ja inventointioppaat

Lisämateriaalia ja tietolähteitä (3/3)

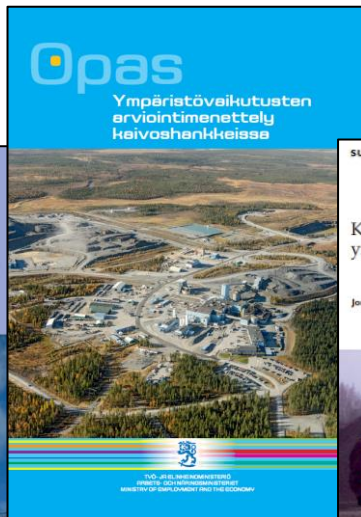
Menetelmiä ja oppaita luontovaikutusten arviointiin

- Luontovaikutusten arvioinnin menetelmiä ja työkaluja
- Oppaita ja ohjeita luontovaikutusten arvioinnin tueksi

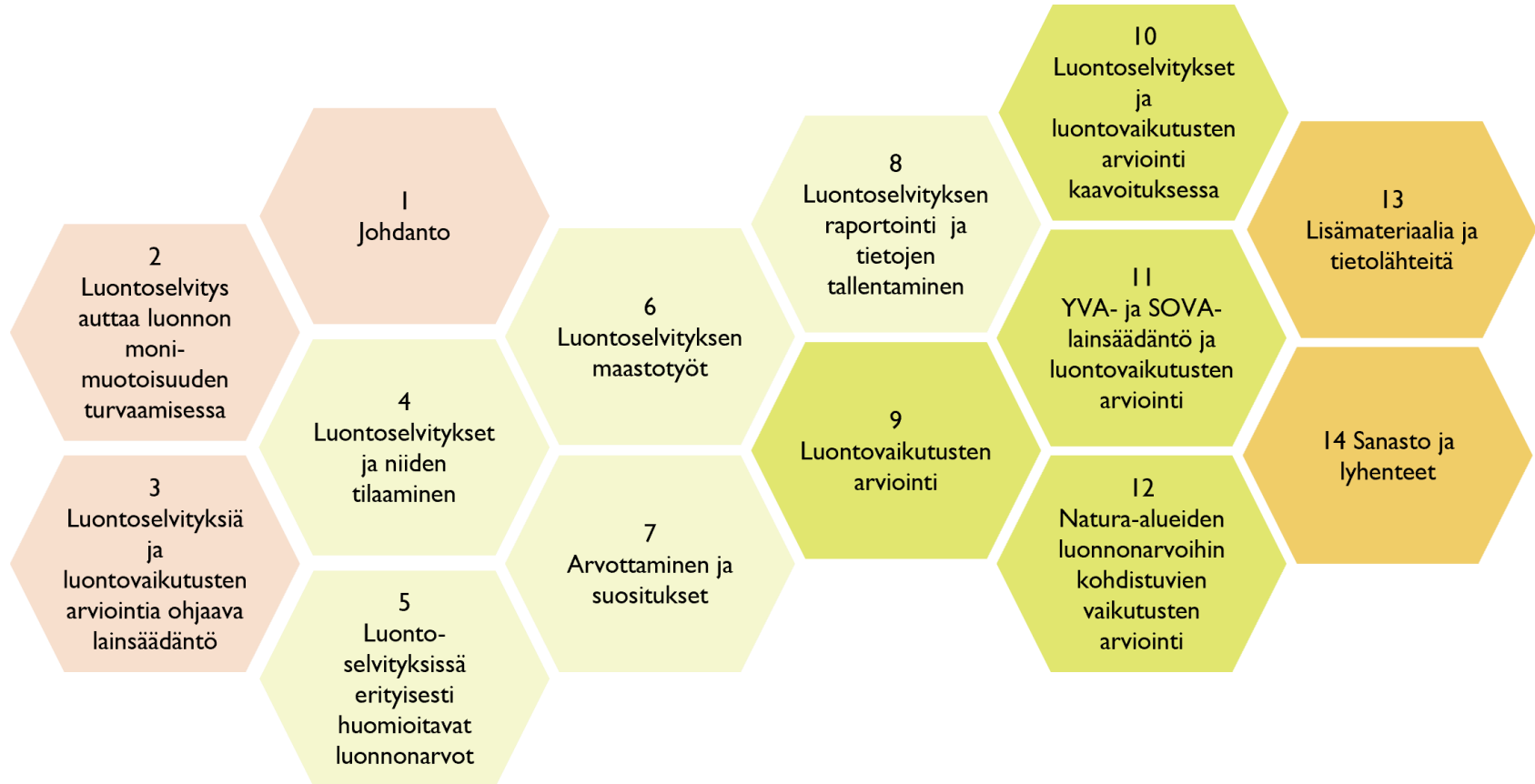

Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa

Hyvien käytäntöjen opas

Oppaan sisällysluettelo

Oppaan sisältö ja rajaukset

Työaika-, työturvallisuus- ja työsuojeluasiat

Seurannat

Hankintalainsäädäntö ja -menettelyt

Ahvenanmaa

Maisema-alueet, maisemanhoitoalueet

Ekosysteemipalvelut ja luonnon virkistyskäyttö

Lopuksi

- Toivomme palautetta oppaan toimivuudesta käytännön työssä
- Oppaan päivittäminen LSL- ja MRL-uudistusten jälkeen
- Hankkeen verkkosivu:

syke.fi/hankkeet/luopas

Kuva: Katariina Mäkelä

Kiitos!

katariina.makela@syke.fi

Suomen ympäristökeskus SYKE | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute | [syke.fi](https://www.syke.fi) | [ymparisto.fi](https://www.ymparisto.fi)

Kuva: Päivi Salo